

МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ И
НАУКУ БИРО ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА

Наставни програм

ГЕОГРАФИЈА

за I годину

Гимназијског образовања

Скопље, 2025. година

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставни предмет	Географија
Врста/катерорија наставног предмета	Обавезни
Година учења	I (прва)
Теме/области наставног програма	<ul style="list-style-type: none"> • Природни системи и њихова повезаност • Човек и географски простор • Свет као глобални систем
Број часова	2 часа недељно / 72 часа годишње
Опрема и средства	<ul style="list-style-type: none"> • Хамер, магична табла (флипчарт), папир у боји, колаж папир, цртежни листови, папирни листови, картон, фломастери, бојице, лепак, лепљива трака, лењир, шестар, маркери, маказе, рачунар, пројектор, мобилни телефон, таблети (апликације). • Географска карта света, неме карте. • Илустровани материјал или тематске карте за: тектонске плоче, распрострањеност активних вулкана и сеизмичких подручја, морске струје, распрострањеност биљног и животињског света, температуру и падавине на Земљи, ветрове на Земљи, природне катастрофе на Земљи, густину насељености, милионске градове и мегалополисе, развијене и неразвијене земље, Индекс људског развоја (IDH – индекс), регионалну расподелу енергетских извора и производњу енергије из одређених извора (обновљиви/необновљиви), пољопривредну производњу и правце трговине пољопривредним културама, индустријски развијене регионе и центре, саобраћајне

	<p>и трговачке путеве, туристичке регионе и дестинације у свету, аерозагађење у свету, загађене воде у свету, распоред и утицај мултинационалних корпорација на економију држава у свету, транспортне коридоре и геостратешке локације, тематску карту ЕУ (чланице, приступајуће чланице, еврозона, шенген зона, локација главних институција), угроженост и смањење природних ресурса Земље..</p> <ul style="list-style-type: none"> • Енциклопедије, интернет.
Норматив наставног кадра	<p>Наставу из Географије у I (првој) години гимназијског образовања може изводити лице које је завршило:</p> <ul style="list-style-type: none"> • студије географије, наставни смер, VII/1 или VI A (према МОК) и 240 ЕКТС;

РЕЗУЛТАТИ УЧЕЊА

<p>Тема: ПРИРОДНИ СИСТЕМИ И ЊИХОВА ПОВЕЗАНОСТ</p> <p>Укупно часова: 35</p>
<p>Резултати учења:</p> <p>Ученик/ученица ће бити способан/способна да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Објасни основне карактеристике литосфере, укључујући геолошку еволуцију, унутрашњу структуру, типове стена и процесе који утичу на обликовање Земљине коре и рељефа; 2. Објасни атмосферу кроз озонски омотач, утицај климатских фактора на формирање климе, метеоролошке елементе, метеоролошке појаве и опи сује примену временске прогнозе; 3. Објасни компоненте хидросфере, њену улогу у природним процесима, значај за човека и животну средину и наводи мере заштите; 4. Објасни распрострањеност биосфере и њен значај и наводи мере за њену заштиту; 5. Анализира узроке и последице природних катастрофа и наводи мере превенције и заштите.

Ученик/ученица ће развијати свест о:

1. Значају природних система (литосфера, атмосфера, хидросфера и биосфера) и њиховој међусобној повезаности;
2. Последицама природних катастрофа и потреби за превенцијом и заштитом, као и солидарност према заједницама погођеним природним катастрофама.

Садржаји (и појмови):

• **Литосфера**

(литосфера, геологија, фосили, ера, период, епоха, преткамбријум, палеозоик, мезозоик, кенозоик, цијанобактерије, Родонија, Пангеја, Тетис, тектонске плоче, Земљина кора, омотач земљиног језгра, земљино језгро, стене, магматске стене, гранит, седиментне стене, кречњак, метаморфне стене, мермер, рељеф, унутрашње силе/ендогене, спољашње силе/егзогене, тектонска кретања, епирогенија, орогенеза, набори, раседи, вулкан, вулканске ерупције, магма, лава, вулканска купа, кратер, вулкански канал, гасови, пара, вулкански пепео, вулканска прашина, вулканске бомбе, послевулканске појаве, гејзири, термални извори, солфатаре, земљотрес, хипоцентар, епицентар, магнитуда, сеизмички таласи, примарни, секундарни, површински таласи, цунами, сеизмичке скале, Рихтерова, Меркалиева, Европска макросеизмичка скала, Огањско-пацифички појас, ерозија, акумулација, распадање стена, денудација, флувијални, абразивни, карстни, глацијални, еолски рељеф)

Стандарди оцењивања:

- Објашњава геолошку еволуцију Земље, издвајајући значајне карактеристике геолошких ера кроз које је Земља прошла.
- Описује распоред копна и мора током геолошке историје кроз кретање тектонских плоча, промене климе на Земљи, као и развој биљног и животињског света у току геолошке еволуције Земље.
- Описује унутрашњу структуру Земље, почевши од њене површине ка унутрашњости.
- Објашњава начин настанка стена које чине Земљину кору и класификује њихова својства по којима се разликују;
- Препознаје одређене врсте стена из сваке групе и наводи њихову најчешћу примену;
- Објашњава формирање рељефа под утицајем унутрашњих (ендогених) и спољашњих (егзогених) сила;
- Објашњава епирогена и орогена кретања и повезује начин настанка рељефних форми са њиховим деловањем;
- Набраја узроке настанка вулкана, описује њихове елементе, пореди вулканске ерупције и њихове продукти;
- Описује карактеристике послевулканских појава;
- Уз помоћ географске карте именује највећа активна вулканска подручја на Земљи и наводи узроке географске распрострањености вулкана;
- Објашњава узроке појаве земљотреса и класификује земљотресе према узроцима;
- Описује елементе земљотреса и начин мерења јачине земљотреса коришћењем сеизмичких скала.

	<ul style="list-style-type: none"> • Објашњава како се манифестирају земљотреси на површини и како се мења њихов интензитет. • Објашњава разлоге за географску расподелу земљотресних подручја на Земљи. • Објашњава процес распадања стена и денудације под утицајем спољашњих сила. • Описује типове рељефа настале деловањем спољашњих сила и упоређује ерозијске и акумулационе форме.
<ul style="list-style-type: none"> • Атмосфера (атмосфера, тропосфера, стратосфера, мезосфера, термосфера/јоносфера, егзосфера, озонски омотач, озонска рупа, време, клима, климатски фактори, метеоролошки елементи, метеоролошке појаве, временска прогноза, метеоролошке станице, метеоролошки инструменти, метеоролошки подаци, метеоролошки радари, метеоролошки сателити, Светски метеоролошки систем, временски извештаји, синоптичке карте) 	<ul style="list-style-type: none"> • Описује карактеристике озонског омотача. • Наводи главне узроке оштећења озонског омотача и настанак такозваних озонских рупа. • Наводи активности које човек предузима ради заштите озонског омотача. • Објашњава процесе формирања времена и климе и описује климатске факторе од којих зависи настанак климе. • Анализира метеоролошке елементе и њихову повезаност са временом и климом на одређеном простору. • Анализира метеоролошке појаве и њихову повезаност са временом и климом на одређеном простору. • Објашњава зашто и како се користе метеоролошке станице, радари и сателити.
<ul style="list-style-type: none"> • Хидросфера (хидросфера, океанске воде, копнене воде, атмосферске воде, океан, Тихи океан/Пацифик, Атлантски океан, Индијски океан, Северни Ледени океан, Јужни океан, море, приобална, медитеранска, међуострвска, морски таласи, морске струје, Голфска струја, плима, осека, извори, пропусни слој, непропусни слој, извор, речни слив, вододелница, речни ток, притока, делта, меандри, водопад, понорница, језеро, језерски басен, природна, вештачка, тектонска, 	<ul style="list-style-type: none"> • Објашњава поделу хидросфере (океанске или морске воде, копнене воде и атмосферске воде) и описује које воде припадају свакој од ових група. • Упоредује океане према њиховим карактеристикама. • Објашњава поделу мора према начину одвајања од океана и именује нека од већих мора уз помоћ географске карте. • Упоредује воде у океанима и морима са копненим водама према њиховим карактеристикама. • Објашњава настанак извора и врела и дели изворе према врсти. • Објашњава настанак река, описује елементе речног слива и наводи карактеристике према којима се реке међусобно разликују. • Класификује језера према начину настанка језерског басена и објашњава настанак природних језера. • Наводи својства језерске воде према којима се језера међусобно

<p>ледничка, вулканска, карстна, речна, мочвара, бара, ледници, глечер, снежна граница, лавина)</p>	<p>разликују.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Описује мочваре и успоставља везу између бара и мочваре. • Објашњава настанак ледника. • Објашњава неуједначену расподелу пијаће воде на Земљи и њен значај за човека. • Наводи мере заштите водних ресурса и смањења негативних утицаја на хидросферу.
<ul style="list-style-type: none"> • Биосфера (биосфера, биљни свет/флора, животињски свет/фауна, ареал, биљне области, шуме, четинарске, листопадне, тропске влажне шуме, тропске монсунске шуме, травне области, саване/кампоси/наноси, степе/прерије/пампаси, ливаде, пашњаци, тајге, тундре, пустиње, оазе, копнена фауна, океанска фауна) 	<ul style="list-style-type: none"> • Описује простор који заузима биосфера и објашњава факторе који утичу на географску распрострањеност биљног и животињског света. • Користи тематску географску карту света на којој објашњава главне карактеристике биљних и животињских заједница. • Описује основну поделу животињског света (копнена и океанска фауна) и повезује разлоге за њихову распрострањеност са распрострањеношћу биљног света. • Описује везу између вегетације и типова земљишта, различитих врста животиња и вегетације, као и њихову распрострањеност на одређеним подручјима Земље. • Објашњава различите вегетацијске заједнице и факторе који су највише утицали на њихову расподелу и појаву.
<ul style="list-style-type: none"> • Природне катастрофе (катастрофални вулкански ерупције, Тамбора, катастрофални земљотреси, хидролошке катастрофе, поплаве, цунами, климатско-метеоролошке катастрофе, циклонске олује, урагани, торнада, олује са градом, топлотни таласи, суше, снежне олује, лавине, клизишта, заштита од природних катастрофа) 	<ul style="list-style-type: none"> • Објашњава хидролошке катастрофе и узроке њиховог настанка, упоређује последице поплава изазваних изливањем река са катастрофама изазваним цунамијем. • Описује климатско-метеоролошке катастрофе и упоређује катастрофе са циклонима, ураганима, торнадом, олујама са градом, топлотним таласима и лавинама. • Идентификује географске регионе где се природне катастрофе најчешће јављају и предлаже мере за превенцију и смањење ризика од оваквих појава. • Описује основне технике личне и колективне безбедности при различитим природним катастрофама и демонстрира конкретне поступке.
<p>Примери активности</p>	

Индивидуална активност: Ученици истражују преко интернета и појединачно одговарају на питања о геолошкој еволуцији Земље, распореду копна и воде, клими, биљном и животињском свету. Сваки ученик израђује табеларни преглед геолошке еволуције Земље.

Практична активност: Ученици, кроз практичне примере и вежбе, препознају различите врсте стена из петрографске збирке и анализирају њихова физичка својства.

Истраживачка активност: Ученици су подељени у групе и уз помоћ таблета, мобилног телефона или компјутера са веб странице <https://climatecharts.net/> анализирају климатске графиконе из различитих предела Земље и врше њихову класификацију према типу климе којој припадају, количини падавина и температури ваздуха.

Дискусија: Ученици прате кратак едукативни видео са „YouTube“-а о значају Голфске морске струје за климу Западне Европе или читају кратак текст из научног рада, објављен на образовном порталу или у часопису, и дискутују о последицама њеног заустављања.

Вежба: Ученици вежбају топониме Земље из области рељефа и хидрографије путем интерактивне мапе без ознака и користе интернет платформу (purposegames.com).

Истраживање: Ученици подељени у мале групе, користећи интернет и илустровани материјал, истражују узроке и последице различитих катастрофалних земљотреса (нпр. једна група истражује земљотрес у Индонезији 2004. године, друга земљотрес у Перуу 1970. године итд.). Свака група припрема кратку презентацију коју износи пред осталим групама, док остале групе постављају по једно питање везано за представљени земљотрес.

Тема: **ЧОВЕК И ГЕОГРАФСКИ ПРОСТОР**

Укупно часова: 20

Резултати учења:

Ученик/ученица ће бити способан/способна да:

1. Објашњава процес урбанизације;
2. Објашњава енергетске изворе кроз њихову поделу, примену, регионалну расподелу и утицај на животну средину, као и наводи мере за енергетску ефикасност;
3. Описује економске активности као што су пољопривреда, индустрија, саобраћај, трговина и туризам и њихов утицај на економски развој одређеног региона;

4. Анализира значај животне средине и утицај човека на њено загађење и наводи мере за њену заштиту.

Ученик/ученица ће развијати свест о:

1. Социјалним и еколошким последицама неконтролисаних урбанизација;
2. Коришћењу обновљивих извора енергије и смањењу зависности од фосилних горива;
3. Последицама људских активности на природу.

Садржаји (и појмови):	Стандарди оцењивања:
<ul style="list-style-type: none"> • Урбанизација у свету (урбанизација, конурбација, индустријализација, индустријска револуција, милионски градови, мегалополиси, развијене и неразвијене државе, пренасељеност, инфраструктура, неформална насеља/сламови, одржив урбани развој, паметни градови) 	<ul style="list-style-type: none"> • Објашњава узроке интензивне урбанизације у свету и њену историјску еволуцију. • Анализира географску расподелу милионских градова у свету и упоређује раст мегалополиса у развијеним и неразвијеним земљама. • Објашњава проблеме са којима се сусрећу велики градови. • Објашњава концепт одрживог урбаног развоја и паметних градова.
<ul style="list-style-type: none"> • Енергетски извори (енергетски извори, обновљиви, необновљиви, угаљ, нафта, природни гас, хидроенергија, атомска енергија, соларна енергија, еолска енергија, енергија мора, геотермална енергија, енергетска ефикасност) 	<ul style="list-style-type: none"> • Објашњава поделу енергетских извора и описује карактеристике необновљивих извора као и њихову регионалну расподелу. • Описује енергетске изворе као што су хидроенергија, атомска енергија, соларна енергија, еолска енергија, енергија мора и геотермална енергија, те наводи њихову регионалну распрострањеност. • Упоредује значај енергетских извора за човека у прошлости и данас и наводи примере за унапређење енергетске ефикасности.
<ul style="list-style-type: none"> • Привредне и економске активности (пољопривреда, индустрија, саобраћај, трговина, туризам, туристичка дестинација) 	<ul style="list-style-type: none"> • Објашњава разлику између органске и индустријске пољопривредне производње и наводи мере за њено унапређење. • Објашњава факторе од којих зависи локација одређених индустријских капацитета. • Објашњава који су индустријски најразвијени региони на сваком континенту и које гране индустрије доминирају као водеће. • Наводи земље са најразвијенијим саобраћајним системом (најбржи, најеколошкији и најекономичнији). • Објашњава значај трговине за развој земаља и утицај природних ресурса

	<p>на трговину, те уз помоћ географске карте идентификује главне трговачке путеве.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Објашњава утицај туризма на економију, животну средину и културу одређеног региона или земље и наводи најзначајније туристичке регионе и центре на сваком континенту.
<ul style="list-style-type: none"> • Утицај човека на животну средину (животна средина, загађење и заштита ваздуха, загађење и заштита вода, загађење и заштита земљишта, загађење и заштита биљног и животињског света, управљање отпадом, неопасан отпад, опасан отпад, поступање са отпадом, прикупљање, селекција, транспорт, третман, прерада и рециклирање, складиштење, депоновање, поновна употреба, циркуларна економија) 	<ul style="list-style-type: none"> • Описује загађиваче ваздуха, воде, земљишта, биљног и животињског света, класификује их према степену њиховог негативног утицаја и наводи мере за заштиту. • Наводи врсте отпада и описује управљање отпадом. • Објашњава еколошке, економске и социјалне користи од рециклирања и смањења отпада, као и предлаже решења за смањење отпада.
<p>Примери активности</p> <p>Индивидуална активност: Ученици на географској карти проналазе градове са више од 5 милиона становника и уносе их на одговарајућу празну карту. Анализирају карту и објашњавају њихову географску распрострањеност.</p> <p>Практична активност: Ученици подељени у мале групе, састављају списак отпада који се највише ствара услед људских активности, врше његову класификацију и преко истраживања на интернету траже примере поновне употребе материјала у нове производе. Свака група припрема кратку презентацију коју представља осталим групама. На крају, сви заједно воде дискусију и доносе закључке како применити стечена знања о поновној употреби материјала у домаћинству.</p> <p>Истраживачка активност: Ученици истражују развијене и мање развијене регионе, прикупљају податке и анализирају тематске карте, издвајајући узроке који су довели до те ситуације.</p> <p>Дискусија: Ученици гледају кратак видео о неформалним насељима (слемовима) широм света. Дискутују о узроцима настанка неформалних насеља у неразвијеним земљама и земљама у развоју, анализирају живот у тим насељима.</p>	

Квиз: Ученици се надмећу користећи таблете, мобилне телефоне или компјутере кроз квизове, издвајајући топониме и карактеристике подручја на Земљи где се налазе милионски градови (purposegames.com).

Решавање проблема: Ученици користе инфографике са веб странице statista.com како би анализирали који облик саобраћаја је најбржи, најеколошкији и најекономичнији. Податке презентују пред осталим ученицима и доносе закључке.

Тема: **СВЕТ КАО ГЛОБАЛНИ СИСТЕМ**

Укупно часова: 17

Резултати учења:

Ученик/ученица ће бити способан/способна да:

1. Објасни глобализацију и њене економске, културне и политичке аспекте, као и наводи глобалне изазове;
2. Наводи улогу главних међународних организација у решавању глобалних изазова;
3. Објасни ефекте климатских промена и енергетске кризе и наводи мере за њихово сузбијање.

Садржаји (и појмови):

Стандарди оцењивања:

• **Економски, културни и политички аспекти глобализације као процеса**

(глобализација, географска открића, колонизација, индустријска револуција, слободна трговина, ЕУ, СТО, мултинационалне корпорације, економска неједнакост, културни диверзитет, западне културне вредности, потрошачка култура, масовни медији, идентитет, традиција, геополитика, геостратегија, Блиски исток, Арктик, велике војне силе, конфликти)

- Објашњава процес глобализације од географских открића до данас и његов утицај на свакодневни начин живота.
- Објашњава утицај мултинационалних корпорација и слободне трговине на економију.
- Објашњава користи и изазове слободне трговине у свету и земљама Европске уније.
- Објашњава позитивне и негативне последице културне глобализације и масовних медија..

• **Глобалне мреже и повезаност**

(транспортни коридори, путни, ваздушни, поморски, железнички коридори, Панамски канал, Суецки канал, авио саобраћај, технолошка револуција, интернет, телекомуникације, 5G

- Описује најзначајније транспортне коридоре (путне, ваздушне, поморске и железничке) уз помоћ тематских карата.
- Објашњава значај поморских канала за глобалну економију и њихов геостратешки положај. Повезује примену авио саобраћаја, интернета и друштвених мрежа као покретача глобализације у свету и њихов утицај.

<p>мрежа, друштвене мреже, дигитализација, сателитски навигациони системи</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Објашњава технолошки развој и његове позитивне и негативне утицаје на друштво. • Објашњава допринос навигационих система у друштву.
<ul style="list-style-type: none"> • Међународне организације, глобални изазови и њихово управљање (Уједињене нације, Генерална скупштина, Савет безбедности, Европска унија, Европска комисија, Европски парламент, проширење, еврозона, шенген зона, Светска трговинска организација, БРИКС, Г8, Г20, НАТО, међународна сарадња, глобални изазови, миграције, глад, климатске промене, енергетска криза, природни ресурси, спољашње миграције, економске миграције, политичке миграције, климатске миграције, климатске промене, глобално загревање, ефекат стаклене баште, међународни споразуми и протоколи, Кјотски протокол, Париски споразум, Гринпис, енергетска криза) 	<ul style="list-style-type: none"> • Објашњава функције главних међународних организација и њихову улогу у глобалном управљању (УН, ЕУ, СТО, БРИКС, Г8, Г20). • Објашњава како проширење ЕУ, еврозоне и шенген зоне утичу на глобализацију европског континента. • Објашњава значај међународне сарадње између држава у свету у превенцији и сузбијању изазова. • Описује најактуелније глобалне изазове као што су миграције, глад, климатске промене и енергетска криза. • Објашњава потребу од одрживог коришћења и управљања најзначајнијим природним ресурсима Земље. • Наводи решења за климатске промене која нуде међународни споразуми и протоколи, као и обавезе држава проистекле из њих. • Објашњава како ефекат стаклене баште утиче на глобално загревање и климатске промене на Земљи и наводи активности које треба предузети за смањење глобалног загревања.
<p>Примери активности</p> <p>Индивидуална активност: Ученици појединачно истражују временску линију глобализације и састављају хронологију која приказује главне догађаје повезане са глобализацијом.</p> <p>Практична активност: Ученици подељени у групе прикупљају статистичке податке са странице „Wikipedia“ (https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_largest_companies_by_revenue) о основним карактеристикама највећих мултинационалних корпорација у свету, затим израђују различите врсте тематских карата према капиталу, сектору деловања, земљи, броју запослених и сл.</p> <p>Истраживачка активност: Ученици истражују, креирају графиконе, прикупљају податке о карактеристикама и глобалној повезаности авио саобраћаја, интернета и приступу социјалним мрежама становништва у свету са веб странице https://ourworldindata.org/, анализирају податке и доносе закључке.</p>	

Дискусија: Ученици воде дискусију на тему „Да ли глобализација више помаже или штети?“. Деле се у две велике групе – ЗА и ПРОТИВ – и припремају аргументи за своје ставове. На основу критичког размишљања, ученици износе своја мишљења, ставове и закључке.

Решавање проблема: Ученици анализирају студију случаја „Проширење ЕУ“. Подељени у мале групе, неколико дана пре часа припремају истраживања о одређеном сегменту студије, а током часа презентују добијене резултате. Ученици постављају питања, дају мишљења и доносе закључке о проширењу Европске уније.

ИНКЛУЗИВНОСТ, РОДНА РАВНОПРАВНОСТ/СЕНЗИТИВНОСТ И ИНТЕРКУЛТУРАЛНОСТ

Наставници у гимназијском образовању подстичу инклузивност кроз обезбеђивање активног укључивања свих ученика у наставне активности. Прилагођавају методе рада како би одговарале различитим когнитивним и емотивним потребама ученика, користећи приступе индивидуализације, диференцијације, тимског рада и подршке међу ученицима. При раду са ученицима са инвалидитетом, наставници примењују индивидуалне образовне планове који укључују прилагођене исходе учења и стандарде оцењивања, а омогућавају и додатну подршку од образовних асистената, медијатора, тотор-волонтера и професионалаца из ресурсних центара.

Редовно праћење напретка ученика, посебно оних из рањивих група, од суштинског је значаја. Наставници на време идентификују е вентуалне потешкоће и пружају смернице за њихово превазилажење, стварајући пријатељску и подржавајућу средину за остваривање исхода учења. Овај приступ не само да подстиче академска постигнућа, већ гради и самопоуздање ученика и њихов осећај припадности.

У промоцији родне равноправности наставници воде рачуна да се не подстичу стереотипне родне улоге приликом организовања активности. При формирању радних група или додељивању задатака обезбеђују равнотежу између дечака и девојчица, а приликом коришћења примера, текстова и илустрација подржавају родну сензитивност и подстичу ученике да превазиђу родне стереотипе. Наставни процес је осмишљен тако да родна равноправност и етничка/културна сензитивност буду природан део свих активности, нарочито коришћењем материјала и садржаја који промовишу интеркултурализам и међуетничку интеграцију.

Наставници упознају ученике са различитим културним перспективама кроз активности које промовишу поштовање различитости у свим могућим ситуацијама. Ово омогућава ученицима да развију свест о интеркултурном разумевању и сарадњи, што је основ за стварање и развој кохезивног, хармоничног друштва.

ОЦЕЊИВАЊЕ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

Да би се омогућило ученицима да остваре очекиване стандарде оцењивања, наставник континуирано прати њихове активности током наставе и учења, прикупљајући податке о напретку сваког ученика. За учешће у активностима ученици добијају повратне информације које указују на ниво успеха у извршењу задатка или активности и пружају смернице за побољшање (формативно оцењивање). У ту сврху, наставник прати и оцењује:

- усмене одговоре на питања која поставља наставник или другови из разреда,
- учешће у истраживачким активностима,
- допринос у групним активностима,
- домаће задатке, и
- одговоре на квизове (кратке тестове) који су део наставног процеса.

Након завршетка сваке теме, ученик добија бројчану сумативну оцену о оствареним стандардима оцењивања. Сумативна оцена се израчунава као комбинација резултата постигнутог на тесту знања и оцене напретка утврђене кроз различите технике формативног оцењивања. Током и на крају школске године, ученик добија бројчане оцене.

Почетак имплементације наставног програма	Школска 2025/2026. година
Институција/ носилац програма	Биро за развој образовања
Сагласно члану 22, став 1 Закона о средњем образовању („Службени гласник Републике Македоније“, бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16 и 67/17, 64/2018 и „Службени гласник Републике Северне Македоније“ бр. 229/2020),	<p>бр. _____ _____ година</p> <p style="text-align: right;">Министарка за образовање и науку, проф. др Весна Јаневска</p> <p style="text-align: right;">_____</p>

**министарка за образовање и науку
доноси наставни програм из предмета
Географија за I (прву) годину
гимназијског образовања.**